

KIMŰVELT EMBERFŐK ÉS NEMZETI ÉRDEK

Szakály Sándor történész professzort, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat eddigi alelnökét választotta a TIT közgyűlése társulati elnökké. Ebből az alkalomból kérdezte lapunk a VERITAS Intézet főigazgatóját, a Károli Gáspár Református Egyetem kutatóprofesszorát a társulati emlékeiről, tapasztalatairól, tudománynépszerűsítő elődökről és elnöki terveiről.

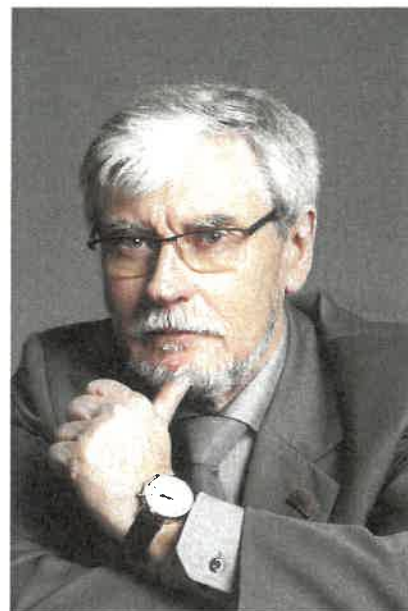
– *Melyik a legrégebbi emléke a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat munkájáról?*

– 1980-ban végeztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem-könyvtár szakán, s két évre rá lettem TIT-tag. A Társulathoz történt belépésemet részben annak köszönhettem, hogy akkor kerültem a Hadtörténelmi Intézethez és Múzeumhoz, ahonnan többen is kötődtek a TIT-hez: Dombrády Lóránd a hadtudományi szakosztály titkára volt, Rázsó Gyula az elnökség munkájában vállalt szerepet, s mások is gyakran tartottak előadásokat, így nekünk, fiatal kollégáknak szintúgy a figyelmünkbe ajánlották ezt a tudásátadási lehetőséget. Akkoriban indult egy olimpiatörténelmi vetélkedő a Los Angeles-i olimpiára készülve, s mivel sporttörténelmet is tanultam az ELTÉ-n, ezért több iskolában is én tartottam felkészítő előadásokat a versenyre, majd részt vettem a rádiós újságírók által vezetett fordulók lebonyolításában. Nos, akkortól kezdtem

járni az országot, s tartottam előadásokat a TIT szervezésében. Ezek sorában szerepelt filmtörténelmi előadás-sorozat, amikor egy-egy filmklub-szerű vetítésen a XX. századi történelmi témájú filmek hátterét magyaráztam el, tartottam előadásokat tanártovábbképzéseken. S természetesen figyelemmel kísértem a hasonló TIT-előadásokat az egyéb tudományterületeken.

A másik kapcsolódási pontomnak a Valóság szerkesztősége számított, a több tízezres példányszámban megjelent folyóiratban publikálni igazi rangot jelentett egy fiatal kutató számára. 1983-ban jelent meg az első írásom a lapban: a katonai felső vezetésről, a vezérezredesekről írtam egy tanulmányt, ami igen jó visszhangra talált. Mindezek alapján büszkén mondhatom el magamról, hogy immár négy évtizede „titelek”.

– *Mi az, amit ebből a nyolcvanas évekből TIT-palettából, társulati hagyományból meg lehet valósítani a mai korban, a mai lehetőségek között?*

– TIT-elnökké választásom után beszélgettem több nagy tiszteletnek örvendő, idősebb tanár barátommal, s kérdezősködtem az ő társulati emlékeikről. Örömmel idézték fel, milyen sokat jelentett számukra, akkor fiatal tanárok számára a pályájuk alakulása szempontjából az a lehetőség, hogy a TIT által szervezett előadások keretében a legkiválóbb történészekkel találkozhattak személyesen. S hozzátették, hogy ezen előadásokhoz kapcsolódva a TIT egyes szakosztályai rövid, de nagyon igényes kiadványokkal is segítették a tanárok munkáját.

SZAKÁLY SÁNDOR PROFESSZOR

1974-ben érettségizett a kaposvári Munkácsy Mihály Gimnáziumban és Egészségügyi Szakközépiskolában. 1980-ban szerezte a diplomáját az ELTE BTK történelem-könyvtár szakán. A Hadtörténelmi Intézet és Múzeumban kezdte a pályáját, ahol tudományos főmunkatársként, osztályvezetőként, bécsi kirendeltségvezető-helyettesként, majd főigazgatóként dolgozott. Ezt követően a Duna Televízióban kulturális igazgatóként, majd alelnökként képviselte – egyebek mellett – az ismeretterjesztés ügyét. Egyetemi oktatóként és különböző felsőoktatási vezetői pozíciókban dolgozott a Szechenyi Egyetemen, a Pannon Egyetemen, a Kodolányi János Főiskolán és a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. 2011-13 között, majd 2014-től a Károli Gáspár Református Egyetem tanára, professzora, s ugyanezen évtől a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatója.

Számos díja közül 2016-ban a Magyar Érdemrend középkeresztjét, 2017-ben Bugát Pál-emlékérmet, 2021-ben Széchenyi-díjat, tavaly Szent István-díjat, Berzsenyi-díjat, Prima Díjat, idén Szenczi Molnár Albert Díjat kapott.

TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT
TAGSÁGI IGAZOLVÁNY

Név: dr. Szakály Sándor
Születésének helye és éve: Tardkoppány, 1955.
Lakása: 1204 Bp. Eperjes u. 11. II-9.
Foglalkozás: tud. munkatárs
Szakosztály: Történelem
Tagoságnak kezdete: 1982.
Kelt: Bp. 1986. II. 6.

Szakály Sándor köszöntő beszédet mond a Természet Világa folyóirat XXXII. Természet-Tudomány Diákpályázat díjkiosztó ünnepségén, 2023 áprilisában (Balról jobbra látható még: Kordos László, Gózon Ákos és Pásztor Balázs zsűritagok)

Manapság az emberek azt gondolják, hogy az internetről – divatos kifejezéssel – mindent le lehet tölteni, a világháló segítségével mindent meg lehet tanulni. Ez közel sincs így! A személyes kapcsolattartás varázsa változatlan, s elengedhetetlen, hogy találkozni lehessen egy-egy előadóval, lehessen kérdezni tőle, akár vitatkozni vele. Sok szó esik manapság arról, vajon mivel lehet megszólítani a fiatalokat. Nos, ha

visszagondolunk arra, hogy a Mindentudás Egyeteme mekkora sikert aratott – büszkén mondom, hogy a Duna Televízió akkori alelnökéként én kezdeményeztem, hogy a televíziók közül elsőként fogadjuk be e nagy ismeretterjesztő vállalkozást –, akkor joggal feltételezhetjük, hogy egy hasonló alapokon épülő vállalkozás, még ha kisebb léptékben is, de felkeltheti a fiatalok érdeklődését. De hogy ne csak

az ifjabbakat említsük: régebben bevett gyakorlatnak számított, hogy egyes szakirányok iránt érdeklődők felkeresték a helyi TIT-szervezetet, s felkérték, hogy például a peronoszpórával kapcsolatos ismeretekről szervezzen meg egy rövid előadás-sorozatot. De jól emlékszem arra is, hogy diák koromban Kaposvárott, a TIT jóvoltából hallhattuk Czine Mihály rendhagyó irodalomóráját is. Lehet,

ÚT A KÖZÖNSÉGHEZ

Számomra a tudományos ismeretek átadásának a leghatékonyabb módszere a személyes találkozás, a közönség előtti előadás. Olyankor látom az arcokat, a tekintetéből kiolvashatom, hogy a gondolataim utat találnak-e a közönséghez, azonnali visszacsatolást kaphatok a mondandómról. S az elhangzottak után rögtön lehet kérdezni, megvitatni a legfőbb gondolatokat, aminek a során olyan új megvilágításba is kerülhet a saját mondandóm, ami még nekem is újszerű, s ezáltal inspiráló. Meggyőződésem, hogy a tudományos életben természetesen nagyon fontosak a szakmai publikációk, de a szélesebb nagyközönség nem a tudományos hangvételű közleményekből tájékozódik, hanem csakis az ismeretterjesztő megfogalmazás tudja közvetíteni részükre az új eredményeket. Úgy kell ezeket átadni, magas színvonalon, hogy a nem szakmabeliek számára is érthetőek legyenek. Feltételezem, hogy ez az ismeretterjesztő készség és képesség a legtöbb tudományos vonatkozású társadalmi elismerés mögött ott húzódik hangsúlyos bírálati szempontként. Nagyon fontosnak tartom ezért, hogy a magyar tudományos ismeretterjesztés a lehető legszélesebb támogatásban részesüljön – fogalmazott Szakály Sándor professzor 2021-ben a Széchenyi-díj átvétele alkalmából adott interjújában lapunk kérdésére válaszolva.

Díjátadás a Természet Világa diákpályázat mini-konferenciáján, 2023.
(MÉSZÁROS ILDIKÓ FELVÉTELEI)

**A TIT székháza a józsefvárosi
Bródy Sándor utcában**

hogy az élő szavas előadás manapság korszerűtlennek tűnik, de mégis azt mondom: érdemes ezt a gyakorlatot folytatni!

– Mít adhat ehhez hozzá a TIT országos hálózata?

– Olyan témákat kell kijelölnünk, amit a TIT helyi szervezetei egyaránt képviselhetnek. Lehet ez például a Petőfi Sándor születésének a kétszázadik évfordulója, vagy a műszaki tudományok területéről a Neumann 120 emlékévé, amellyel például a Természet Világa májusi tematikus száma foglalkozik. S ezeket a kiemelt témákat az ország minden részén be tudjuk mutatni, előadásokkal, rendezvényekkel. Egy másik lehetséges út, amellyel a tizenéves korosztályt biztosan elérhetjük, hogy kapcsolódjunk az érettségi felkészítéshez. Ehhez adott a TIT azon két lapja – az Élet és Tudomány és a Természet Világa –, amelyeknek a profiljukba ez illik, s együttműködve a különböző szaktantárgyak tanári szerveződéseivel, mint amilyen a Történelemoktatók Szakmai Egyesülete. Ha ez megvalósulhat, akkor nem csak magántanárokhoz lehetne fordulni az érettségi felkészülés során, ha valaki az iskolai órákon túl is szeretne gyakorolni, hanem ott lenne választási lehetőségként a TIT kínálta felkészülési forma, cikkeivel és személyes előadásokkal. Mindezeket túl pedig nagyon fontosnak tartom a pályázatokat,

amelyek terén a TIT eddig is gazdag kínálattal rendelkezett a matematikai versenyektől a kutatásismertető cikkpályázatokig a különböző korosztályok számára. A lehetséges partnereink közé tartoznak a felsőoktatási intézmények is, biztos vagyok benne, hogy nem egy olyan rektor dolgozik szerte az országban, akinek személyes élménye fűződik a Társulathoz, azért fontos számára a TIT, s nyitott az együttműködésre.

– Bölcsészként lett a TIT elnöke, amelynek a hagyományai között és jelenlegi profiljában is meghatározó a természettudományok és a műszaki tudományok népszerűsítése. Ez milyen feladatot jelent az Ön számára?

– Valóban, ha csak a rendszerváltoztatás óta tekintem át a társulati elnökök sorát, akkor Szentágothai Jánostól Vizi E. Szilveszteren át Hámosi József-ig az élettudományok jeles képviselői töltötték be az elnöki tisztséget, akikre természetesen tisztelettel nézek fel. Ugyanígy Benkő Loránd nyelvészre is. Ők tudományterületüktől függetlenül azt vallották, hogy a széles körű tudás, a kiművelt emberfők nevelése nemzeti érdek. Ezt a szép hagyományt szeretném történeusként folytatni. Nyilván ehhez segítségért, tanácsokért fogok majd fordulni az elnöki munkám során olyan nagyra becsült kutatókhoz, akik azon tudományterületek ismerői, amely tudományágak távolabb

állnak az én ismereteimtől. Egy jól működő TIT a programjaival minden tudományterületen folyamatos szellemi továbbképzést tud adni a társadalom számára. Közvetlen elődöm, Hámosi József elnöki hagyományából szeretném továbbvinni a kiegyensúlyozottságot, a szélsőségektől mentes szemléletet a tudományban és azon túl is. S természetesen én is hangsúlyozom a tudomány és a tudás iránti alázat fontosságát. Számára is lényeges volt a szakmai hitelesség – ezt kell továbbadni sokféle formában. Egy nevében többször módosult, de folyamatosan és jogfolytonosan több mint 180 éve működő szervezetet képviselt ő is, s folytatom e munkát immár én – ennek a szervezetnek a sikereihez nagyon sokan rengeteg szellemi energiát adtak hozzá, amit meg kell becsülnünk!

S ha már szellemi elismerésről szölkünk: rendkívül fontosnak tartom, hogy a tudományos ismeretterjesztő területen hosszú ideig kiemelkedően teljesítő szakemberek is részesülhessenek az őket megillető megbecsülésben. Ezért a magam eszközeivel már eddig sokat próbáltam tenni azért, hogy a tudománynépszerűsítő is jussanak eszükbe a különféle szakmai és állami díjakról, elismerésekről döntő grémiumoknak, bizottságoknak – ezt a jövőben is kiemelt céloknak fogom tartani!

GÓZON ÁKOS